

कठजोर तिल्पुंगका ऐतिहासिक रसिद र तमसुक

— भूपहरि पौडेल

इतिहास निर्माणका लागि पुराना कागज पत्रहरूले ठूलो सहयोग गर्दछन् । नेपालमा अहिले राष्ट्रिय इतिहास लेखनको क्रम चलिरहेको छ । तर पूरा सामग्री जनसमक्ष आई नसकेजेल राष्ट्रिय इतिहास बन्न सकिदैन । रामेछाप जिल्ला कठजोर तिल्पुङ्ग गाउँका ऐतिहासिक रसिदहरू यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

१— सुवेदार उर्जरसेनकस्य पत्रम्

स्वस्तिश्री सुवेदार उर्जरसेनकस्य पत्रम्—
आगे तिल्पुङ्गको अम्बल मध्ये सिद्धिकर्ण पाध्याको विर्ता घेत १६० को मधुपाध्या हस्ते मोर् ४॥ को इ पायी १९० ताके चावल मुरि २१५ छाउनजगेराधसार दाषील भयो रसिद गरिदीज्यु इति सम्बत् १८६६ साल पौष शुदि ६ रोज ६ शुभम्—

२— सम्बत् १८६६ सालको रसिद [भक्तिसि कार्किके पुजि]

स्वस्तिश्री भक्तिसि कार्किके पुजि आगे ६६ साल कठजोरके उन्धानि कुसको झारामोहोर रु ८॥ पैसा २० गंदी रु २॥ जमा रुपया ११ निज मुषिया सिद्धिकर्णपाध्या हस्ते दाषिल भयो बुझि लिईउ रसिद गरिदीईउ ईति सम्बत् १८६६ साल मिति माघ शुदि ४ रोज ६ शुभम्—

३— सम्बत् १६१३ सालको रसिद

लिखितम् धनीकनाम श्री सुब्बा करुणाकर उपाध्या

धनवेहोरिणिक नाम मंथालि कीर्न्यादार वस्या मुषिया कासिराम फुयाल जैसी गतवादीका चलनी मोहरुपैयाँ साढे बीस् २०॥ कर्जा लीया वापत वाली तिर्न लीयाको हो यो धनको कवुल सैकडा दसका दरले ५३ सालका श्रीपञ्चमिवाटै—मा सावा रुपैया र व्याज समेत बुझाउला येस्को धीतो किर्न्या जगा मेरो अंसको घेतपाषो लेषी दीया व्याज अडक्ये जगा चल गर्नु, भनी मेरा मनोमान् षुसिराजीसँग फटेकेपट्टीका साछिका रोपकारमा धनीलाई दीयाँ इति सम्बत् १६१३ साल मीति हुतिय ज्येष्ठ वदि ४ रोज ७ शुभम्—

४— सम्बत् १६२५ सालको तमसुक

स्वस्तिश्री सम्बत् १६२५ साल मिति माघ वदि ६ रोज ४ तसदिन तमसुक लिषितं धनिका नाम मनरथ उपाध्या स्ववश विहोरिनिका नाम स्वहि गाउ वस्त छविलाल उपाध्या गत कमारि किन्दा वापत् लियका रूपजा ३१ तसधन मधे मेरा केउन्धानि कुराको घरघडेरि मारिमेटि आसिफको कुटिबभरिमेठि मेरो अंस मेरा भतिज निज मनरथ उपाध्यालाई तमसुक लेषिदिया अपन स्वबलि जगा चलान् गर्नु मेरा कवजको धन ल्याया भने साहुले लिनु साहुकाढि ल्याया भने नलीनि भनि हामि दुवैले धरोधर्भ गरि तमसुक लेषि दिय यसकामका साछि हरिदत्त उपाध्या सेतुपाध्या साछि जगत् पाध्या साछि देवनाराम् उपाध्या नैनानन्द उपाध्या साराम भद्र उपाध्या साछि रामानन्द उपाध्या साछि धनपति उपाध्या श्री—

उपाध्य बेरुनि पाध्या समस्त उपालेषक त्यादि सान्ती
उपाध्य साछि शुभम् -

५— सम्बत् १९३८ सालको पत्र [तमसुक]

स्वस्तिश्री सम्बत् १९३८ साल मिति ३० रोज ५
मा तसदीन तमसु लिषितम् धनिक नाम तिल्लुंका अम्बल्
मद्धे कठजोर गाउ वस्ने देवनारोन् पाध्या अधिकारि धम
वेहोरिनिक नाम निज कठजोर गाउवाट बसैजान्या ट्या-
ल्लुंका अम्बल् मद्धे थेवम्बु गाउ वस्ने प्रेम रागरान्
पाध्या अधिकारि जगा मोरुपैजा ९५ अक्षलपिपवाम्ब
धेईन रुपजाको के उझानिको षेत घडेरि मेरो अंसको
सिसुनेषेत लप्सेको विरउटो आधितिसुने षेत आधि मेरा
अंसको षेत घडेरि जगर वगर सुवारापात् मेरा
दाज्यु धनिपाध्या अधिकारिसित अधिको मारिमेटि अधिको
फार्सापत्र गरि उल्लो गालि निज देवनारा पाध्या
अधिकारिलाई गाल् पत्र लेषि सुक्रिविक्री गरिदिजा गौराज-
को मोरु १ लिन्माको जगामामाको दिन्या थैई लियाको
वर्ष सुदाउल्लो गालि दिजा जमा पैसा ९६ यो धन् लिदा-
दिदाका साछि मेरो भतिजो मौराई षाने मेरो भतिजो
भवनाथ पाध्या अधिकारि साछि धनपति पाध्या तिमल्सिना
१ साछि थेवम्बु गाउ गा वस्न्या अंगिरथ् पाध्या पउड्याल
साछि इन्द्रलाल पाध्या पउडेल् साछि सुनानंद पाध्या
अधिकारि लेतिवस्न्या माहारुद्रपाध्या गोतामे साछि विरनु-

कास्त पाध्या अधिकारि यांक्त वस्ने उमानन्द पाध्या साछि
लेषका साछि सिसुन्या गाउ वस्न्या मुषिया सतल् सि-
कारिक क्षेत्रि मितिमार्ग सुदि ३० रोज ५ शुभम्—
साछि हैवार वस्न्या ईन्द्रलाल पाध्या कोई-आला शुभम्—

६— सम्बत् १९४२ सालको पत्र [तमसुक]

स्वस्तिश्री सम्बत् १९४२ साल मीती पौष शुदि
६ रोज २ मा तसदिन तमसुक लिषितम् धनीका नाम
तिध्पूमध्ये कठजोर गाउ वस्ने मुषिया मुक्तीनाथ पाध्या
वेहोरीनिकागम सोही गाउ वस्न्या मेहरमान रोकाया
छेत्री गज कंपनी रु ६ के दर आनाले मोहरु ७॥ रंगेली-
वाट घरजादा वाट षर्च के र घर षर्चलाई चाहीन्या लुगा
कपडा षरीदगन्या वाभत् कर्जा लिया ई रुपैयाको तिर्नाको
भाका येसै सालका फागुण मैह्लाभरमा सापट वुझाउला
सो भाषामा वुझाउन सकीन भन्या फि रु १ के अंन पाथी
२ का दरले वर्षलाई स्व व्याज समेत ४३ सालका पौष
मैह्लाभरमा सावा व्याज स्मेत चुक्ती वुझाउला भनी मेरा
मनोमान पुसीराजीसंग मांहाजन् मंजुरलाई लेषी दिजा
वेहजुर येसवाप्तका साछि हवल्दार पांडवलाल साकीगुमापुर
रंगेली वस्न्या राईटर कृष्णलाल मैदाली १ चौसापानी
वस्न्या राईटर चन्द्रसेकर पाध्या १ लेषतका साछी वंसीलाल
र मनपुर ईती सम्बत् १९४२ साल मीती पौष सुदी ६
रोज २ शुभम्—

[आफना संग्रहमा रहेका यी ऐतिहासिक रसिद र तमसुक दिई सहयोग गर्नुहुने जीवरमण अधिकारी,
कठजोरमा हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु— भूपहरि]

वास्तुलक्षण

— शङ्करमान राजवंशी

आदि अगादिकाल अर्थात् वैदिक युगदेखि मानिस-हरूको कृत्यकर्मका लागि व्यवस्था गरिएको आधारभूत ग्रन्थ वेद थियो। अद्यावधि श्रौत स्मार्तादि कृत्यकर्म वैदिक विधि अनुसार हुन्छ। उक्त वेदको अङ्गलाई वेदाङ्ग भन्दछन्। त्यस वेदाङ्गका मुख्य अङ्ग ज्योतिषलाई मानेको छ। ज्योतिषलाई वेदको आँखा भन्दछन्। ज्योतिषशास्त्र-मा मानिसहरूको गर्माधानदेखि लिएर कृत्यकर्म संस्कार बताएको छ। त्यति मात्र होइन मानिसहरूको लागि नभई नहुने घर हो। घरमा रही गरिने कर्मलाई गृहस्थाश्रम भनी बताएको छ। गृह भनेको घर हो। घरको निर्माण विधिलाई वास्तु भन्छन्। वास्तुशास्त्र पनि ज्योतिषकै अङ्ग हो। वास्तुशास्त्रमा घर निर्माण गर्दाको शुभाशुभ फल बताएको छ। यो पनि विचारणीय कुरो छ। किनभने आफ्नो लागि बनाएको घर अशुभ अर्थात् नजुनो भयो भने प्रयास व्यर्थ हुन्छ। यदि अर्कोको घरमा रही निर्वाह गरूँ भने पनि गृहस्थाश्रमको धर्म विशेष गरी घरपतिलाई हुन्छ भन्ने भविष्योत्तर पुराणको भनाइ छ। त्यसैले आफ्नै घर निर्माण गर्ने गृहस्थाका लागि वास्तुशास्त्र महत्त्व छ।

तिमै वास्तुशास्त्रबाट एक गृहस्थीले आफूलाई चाहिने जति टिपी संकलन गरेको यो वास्तुलक्षण हो। जुन सङ्कलन भोजदेव राजाको आज्ञा लिई गरिएको भन्ने छ। यो वास्तुलक्षण ने. सं. १६६ मा सारी लेखिएको नेवारी लिपिमा नेवारी भाषाको थियो। त्यसलाई नेपाली भाषामा उल्था गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालयका एक प्राध्यापक मुकुन्दराज अर्ज्यालज्यूले दिनुभएको थियो।

त्यसैको एक प्रति यो हो।

यसमा सर्वप्रथम कालिगडका मुख्य देवता विश्वकर्मालाई नमस्कार गरी क्रमशः जग्गाको शुभाशुभ, अष्ट वर्गानुसार घरको शुभाशुभ, नागवासको शुभाशुभ, घर बनाउने महीनाको शुभाशुभ, घर बनाउन योग्य कुरा, घर बनाउन असल नक्षत्र तिथिवार, घरको तला उठाउने शुभ दिन, द्वारस्थापना गर्ने दिन, वारवेलाको शुभाशुभहरू दिई अन्त्यमा वास्तुचक्र तथा राशिचक्र र घरको जग्गाको नक्सा सहित त्यसको शुभाशुभ फल दिइएको छ। त्यसमा कतै कतै कुरो अस्पष्ट भएको र अशुद्ध भएको ठाउँमा संशोधनपूर्वक टिप्पणी दिई खुलाइएको छ। सो वास्तुलक्षण निम्नप्रकारको छ।

मूल वास्तुलक्षणको नेपाली उल्था

ॐ श्री विश्वकर्मा गुल्लाई नमस्कार। घर आरम्भ गर्ने श्री भोजदेव राजाको आज्ञा लिई विघ्नराजलाई नमस्कार गर्छु।

सबै लोकको हितका लागि सबै बिघ्न नाश गर्ने हे विश्वकर्मा तपाईंलाई नमस्कार छ। सबै दोषले निमुक्त भएका सबै गुणले सिगारिएका सर्वलोकेशलाई ढोगेर वास्तुलक्षण बताइन्छ।

१) आयत लक्षणले युक्त भएको जग्गामा वास गर्दा सिद्धि प्राप्त हुन्छ।

- २) चारपाटे लक्षणले युक्त भएको जग्गामा बास गर्दा धनागम हुन्छ ।
- ३) भद्रासन लक्षणले युक्त भएको जग्गामा बास गर्दा अर्थवान् हुन्छ ।
- ४) उच्चाकारमा तुष्टि वृद्धि अर्थात् सन्तोषयुक्त हुन्छ ।
- ५) चक्राकारमा दरिद्र हुन्छ ।
- ६) विषममा अर्थात् समथर नभएको जग्गामा शोक हुन्छ ।
- ७) त्रिकोणाकारमा राजवन्धन अर्थात् राजभय हुन्छ ।
- ८) सकटाकारमा धननाश हुन्छ ।
- ९) दण्डाकारमा पशु नाश हुन्छ ।
- १०) आर्चनाकृतिमा गाईको नाश हुन्छ ।
- ११) मुरुजाकृतिमा भाष्यको मृत्यु हुन्छ ।
- १२) वृहन्मुखाकृतिमा जनधन नाश हुन्छ ।
- १३) कूर्माकृतिमा बन्धनले पीडित हुन्छ ।
- १४) सूर्याकारमा धान्यक्षय हुन्छ ।
- १५) चापाकार अर्थात् धनुषाकारमा चोरभय हुन्छ ।
- १६) बतुलाकारमा धनधान्यले युक्त हुन्छ ।

यी १६ किसिमका नामको गृहारम्भ गर्दा उक्त फल दिने विश्वकर्मा तपाईंलाई नमस्कार छ ।

अष्टवर्ग हेरी ध्वज कोठाको घर आरम्भ गरे सम्पत्ति फल हुन्छ ॥१॥

धूमकोठाको घर आरम्भ गरे रोगी हुने सम्भव हुन्छ । भाँछामा चुलो बनाउने बेला अलिकति पीडा हुन्छ ॥२॥

सिंहकोठाको घर आरम्भ गरे शत्रुनाश, किल्ला बनाउने आदिमा राजालाई सिंहकाठामा गर्नु । ॥३॥

स्वानकोठाको घर आरम्भ गरे शत्रुभय मृत्युभय हुन्छ । यस कोठाबाट मदिरागृह बनाउँदा यो फल हुन्छ ॥४॥

वृषकोठाको घर आरम्भ गरे नाना सम्पत्ति हुन्छ । पचेरा बनाउन लाग्दा यो फल हुन्छ । ॥५॥

खरकोठाको घर आरम्भ गरे नाना व्याधि हुन्छ । अग्निशाला बनाउने बेला यो फल हुन्छ ॥६॥

गजकोठाको घर आरम्भ गरे आयुवृद्धि, पुत्रलाभ शौभाग्य, सम्पत्ति फल हुन्छ । ॥७॥

ध्वांशकोठाको घर आरम्भ गरे वातपित्त कुष्ठरोग फल हुन्छ । भण्डार अर्थात् ढुकुटि बनाउन लाग्दा यो फल हुन्छ । ॥८॥

ध्वजमा विभूति । धूममा मरण । सिंहमा जय । श्वानमा अनर्थ । वृषमा लाभ । खरमा कलहपीडा । गजमा सम्पत्ति । ध्वांशमा हानि ।

*वासुकी नागको कुरा बताइन्छ—

नाकमा घाउ परे पापले थिच्छ । शिरमा परे मातापिताको मृत्यु । मुखमा परे शाखा प्रशाखा जय हुन्छ । हृदयमा परे धननाश हुन्छ । पाउमा परे नाना रोग हुन्छ । यति घाउ लाग्न गएको कुरा भयो ।

शेषनागको कुरा—

शिरभन्दा तल कमरभन्दा माथि पर्ने गए जजमानको मृत्यु अथवा देश त्याग हुन्छ । कमरभन्दा तल परे धनधान्य पुत्र पुत्री लाभ बहुविद्या लाभ । यति शेषनागको कुरा भयो ।

घर बनाउने महीनाको कुरा

चैत्रमा घर बनाए व्याधीले पीडित हुन्छ । वैशाखमा घर बनाए नाश हुन्छ । पौषमा घर बनाए चोरको भय हुन्छ । माघमा घर बनाए सुवर्ण पुत्रपौत्र स्त्रीवर वृद्धि हुन्छ । ज्येष्ठमा घर बनाए मृत्यु हुन्छ । आषाढमा घर बनाए धनपशु क्षय । श्रावणमा घर बनाए नित्य लाभ । भाद्रमा घर बनाए महाहानि । आश्विनमा घर बनाए स्त्रीनाश । कार्तिकमा घर बनाए धननान्य नाश । मंसिरमा घर बनाए भूत मरण । फाल्गुणमा घर बनाए सर्वनाश हुन्छ । यति घर बनाउने विधि भयो ।

घर बनाउन योग्य कुरा —

१) ध्वजले सम्पत्ति विभूति दिने हुँदा विपत्ति र भिक्षुकता लागि योग्य हुन्छ ।

२) धूमले चिन्ता आकुल रोग दिने हुँदा पाकादि शालाको लागि योग्य हुन्छ ।

* टिप्पणी — यो फणिचक्र जुराई उखन गर्ने कुरा हो । शिलान्यासको लागि उखन गर्ने फणिचक्र जुराउने चलन छ ।

- ३) तिहले लक्ष्मीवर विद्या दिने हुँदा सेनापति क्षत्रियका लागि योग्य हुन्छ ।
- ४) स्वानले रोग शत्रु मृत्यु दिने हुँदा घटिशालाको लागि योग्य हुन्छ ।
- ५) वृषले सम्पत्ति घनादि दिने हुँदा दिवादि शालाको लागि योग्य हुन्छ ।
- ६) खरले नाना कष्ट वियोग दिने हुँदा विचारी भिषकको लागि योग्य हुन्छ ।
- ७) गजले सौभाग्य कुञ्जको वश्य गर्ने हुँदा वेदी शालाको लागि योग्य हुन्छ ।
- ८) धदांक्षले बातादि रोग दिने हुँदा हिरण्य शालाको लागि योग्य हुन्छ ।

ब्राह्मणलाई शान्तिको निमित्त ध्वज कोठामा बनाउनु । राजालाई यश कामनाको लागि सिंह कोठामा बनाउनु । वैश्यलाई पुष्टिपूर्ण कामनाको लागि वृषकोठामा बनाउनु । शूद्रलाई सेवाको कामनाको लागि गजकोठामा बनाउनु । धैर्यपूर्वक अंगुली स्वर वल्लि शोधन गर्नु । ध्वजमा मिभूति । सिंहमा जय । वृषमा लाभ सम्पत्ति ।

शुभ दिनको लागि असल यस्तो छ—

नक्षत्रमा भरणी, कृत्तिका, अश्लेषा, विशाखा, मूल, पूर्वफाल्गुनी, पूर्वाषाढा, पूर्वभाद्र, यति नक्षत्र र तिथिमा प्रतिपदा द्वितीया पञ्चमी षष्ठी दशमी वारमा बुध, वृहस्पति शुक्र यति असल

घर तल उठाउन शुभ दिन—

नक्षत्रमा अश्विनी, रोहिणी, हस्त, मूल, उत्तर फाल्गुनी, उत्तराषाढा, उत्तराभाद्र, अनुराधा यति नक्षत्र, तिथिमा प्रतिपदा द्वितीया, पञ्चमी, दशमी, वारमा बुध वृहस्पति शनि यति असल ।

द्वार स्थापना गर्ने दिन—

उत्तरफाल्गुनी, उत्तराषाढा, उत्तराभाद्र, रोहिणी, मृगशिरा, अनुराधा, हस्ता, रेवती, यतिनक्षत्र, प्रतिपदा

द्वितीया पञ्चमी यति तिथि बुध वृहस्पति शुक्र यति वार असल ।

वारवेला—

दिनमा दिनमानको आठ भाग लगाउने र रातमा रात्रिमानको ८ भाग लगाउने तत्तत् वारमा दिइएको उक्त भाग वारवेला हुन्छ ; वारवेलाको नामानुसार फल हुन्छ । जस्तै

आदित्यवारको दिनमा	आइतवारको रातमा
प्रथम उद्वेगवेला ४ घडी	— उद्वेगवेला ३ घडी
द्वितीय चरवेला ८ ,,	— शुभवेला ६ ,,
तृतीय लाभवेला १२ ,,	— अमृतवेला ६ ,,
चतुर्थ अमृतवेला १६ ,,	— चरवेला १२ ,,
पञ्चम कालवेला २० ,,	— रोगवेला १५ ,,
छैटौं शुभवेला २४ ,,	— कालवेला १८ ,,
सातौं रोगवेला २८ ,,	— उद्वेगवेला २४ ,,
आठौं उद्वेगवेला ३२ ,,	

यहाँ आइत, सोम, मङ्गल बुध यी वारका रात्रिको वारवेलामा एक एक ओटा छुटेको छ । मूल बमोजिम यथावत् दिइएको हो ।

सोमवारको दिनमा	सोमवारको रातमा
प्रथम अमृतवेला ४ घडी	— अमृतवेला ३ घडी
द्वितीय कालवेला ८ ,,	— चरवेला ६ ,,
तृतीय शुभवेला १२ ,,	— रोगवेला ६ ,,
चतुर्थ रोगवेला १६ ,,	— कालवेला १२ ,,
पञ्चम उद्वेगवेला २० ,,	— लाभवेला १५ ,,
छैटौं चरवेला २४ ,,	— उद्वेगवेला १८ ,,
सातौं लाभवेला २८ ,,	— अमृतवेला २४ ,,
आठौं अमृतवेला ३२ ,,	

मङ्गलवारको दिनमा	मङ्गलवारको रातमा
प्रथम रोगवेला ४ घडी	— रोगवेला ३ घडी
द्वितीय उद्वेगवेला ८ ,,	— कालवेला ६ ,,
तृतीय चरवेला १२ ,,	— लाभवेला ६ ,,
चतुर्थ अमृतवेला १६ ,,	— उद्वेगवेला १२ ,,

पञ्चम लाभवेला २० ,,	— शुभवेला १५ ,,	सातौं कालवेला २८ ,,	— उद्वेगवेला २१ ,,
छैटौं कालवेला २४ ,,	— अमृतवेला १८ ,,	आठौं शुभवेला ३२ ,,	— शुभवेला २४ ,,
सातौं शुभवेला २८ ,,	— रोगवेला २४ ,,		
आठौं रोगवेला ३२ ,,		शुक्रवारको दिनमा	शुक्रवारको रातमा
वृधवारको दिनमा	वृधवारको रातमा	प्रथम चरवेला ४ घडी	— चरनेला ३ घडी
प्रथम लाभवेला ४ घडी	— लाभवेला ३ घडी	द्वितीय लाभवेला ८ ,,	— रोगवेला ६ ,,
द्वितीय अमृतवेला ८ ,,	— उद्वेगवेला ६ ,,	तृतीय अमृतवेला १२ ,,	— कालवेला ६ ,,
तृतीय कालवेला १२ ,,	— शुभवेला ६ ,,	चतुर्थ कालवेला १६ ,,	— लाभवेला १२ ,,
चतुर्थ शुभवेला १६ ,,	— अमृतवेला १२ ,,	पञ्चम शुभवेला २० ,,	— उद्वेगवेला १५ ,,
पञ्चम रोगवेला २० ,,	— चरवेला १५ ,,	छैटौं रोगवेला २४ ,,	— शुभवेला १८ ,,
छैटौं उद्वेगवेला २४ ,,	— रोगवेला १८ ,,	सातौं उद्वेगवेला २८ ,,	— अमृतवेला ११ ,,
सातौं चरवेला २८ ,,	— लाभवेला २४ ,,	आठौं चरवेला ३२ ,,	— चरवेला २४ ,,
आठौं लाभवेला ३२ ,,		शनिश्चरवारको दिनमा	शनिश्चरवारको रातमा
वृहस्पतिवारको दिनमा	वृहस्पतिवारको रातमा	प्रथम कालवेला ४ घडी	— कालवेला ३ घडी
प्रथम शुभवेला ४ घडी	— शुभवेला ३ घडी	द्वितीय शुभवेला ८ ,,	— रोगवेला ६ ,,
द्वितीय रोगवेला ८ ,,	— अमृतवेला ६ ,,	तृतीय रोगवेला १२ ,,	— उद्वेगवेला ६ ,,
तृतीय उद्वेगवेला १२ ,,	— चरवेला ६ ,,	चतुर्थ उद्वेगवेला १६ ,,	— चरवेला १२ ,,
चतुर्थ चरवेला १६ ,,	— रोगवेला १२ ,,	पञ्चम चरवेला २० ,,	— अमृतवेला १५ ,,
पञ्चम लाभवेला २० ,,	— कालवेला १५ ,,	छैटौं लाभवेला २४ ,,	— लाभवेला १८ ,,
छैटौं अमृतवेला २४ ,,	— लाभवेला १८ ,,	सातौं अमृतवेला २८ ,,	— शुभवेला २१ ,,
		आठौं कालवेला ३२ ,,	— कालवेला २४ ,,

टिप्पणी

(१) प्रतिदिन दिनमानको अष्टमांशबाट वारवेलाफल

वार	३।४५	७।३०	११।१५	१५।०	१८।४५	२२।३०	२६।१५	३०।०
आ.	उद्वेग	चर	लाभ	अमृत	काल	शुभ	रोग	उद्वेग
सो.	अमृत	काल	शुभ	रोग	उद्वेग	चर	लाभ	अमृत
मं.	रोग	उद्वेग	चर	लाभ	अमृत	काल	शुभ	रोग
बु.	लाभ	अमृत	काल	शुभ	रोग	उद्वेग	चर	लाभ
वृ.	शुभ	रोग	उद्वेग	चर	लाभ	अमृत	काल	शुभ
शु.	चर	लाभ	अमृत	काल	शुभ	रोग	उद्वेग	चर
श.	काल	शुभ	रोग	उद्वेग	चर	लाभ	अमृत	काल

(२) प्रतिरात्रि रात्रिमानको अष्टमांशबाट बारवेलाफल

वार	३।४५	७।३०	११।१५	१५।०	१८।४५	२२।३०	२६।१५	३०।०
आ.	उद्वेग	शुभ	अमृत	चर	रोग	काल	लाभ	उद्वेग
सी.	अमृत	चर	रोग	काल	लाभ	उद्वेग	शुभ	अमृत
मं.	रोग	काल	लाभ	उद्वेग	शुभ	अमृत	चर	रोग
बु.	लाभ	उद्वेग	शुभ	अमृत	चर	रोग	काल	लाभ
बृ.	शुभ	अमृत	चर	रोग	काल	लाभ	उद्वेग	शुभ
शु.	चर	रोग	काल	लाभ	उद्वेग	शुभ	अमृत	चर
श.	काल	लाभ	उद्वेग	शुभ	अमृत	चर	रोग	काल

(३) अष्टवर्ग

अ. क. च. ट. त. प. य. श. यी आठ वर्ग छन् तिनलाई अष्टवर्ग भन्दछन् । तिनमा—

गरुड	अवर्ग— अ. आ. इ. ई. उ. ऊ. ऋ. ॠ. लृ. ए. ऐ. ओ. औ. अं. अ.	(१)
विरालो	कवर्ग— क. ख. ग. घ. ङ.	(२)
सिंह	चवर्ग— च. छ. ज. झ. ञ.	(३)
कुकुर	टवर्ग— ट. ठ. ड. ढ. ण.	(४)
सर्प	तवर्ग— त. थ. द. ध. न.	(५)
मूसा	पवर्ग— प. फ. ब. भ. म.	(६)
मृग	यवर्ग— य. र. ल. व.	(७)
भेडो	शवर्ग— श. ष. स. ह.	(८)

यी प्रत्येक वर्गको आफ्नो पाँचौं वर्ग शत्रु वर्ग हुन्छ । घर बनाउने मालिकको नामको आदि अक्षरको वर्ग र घर बनाउने ठाउँको (गाउँको) नामको आदि अक्षरको वर्ग हेर्दा शुभाशुभ विचार गरिन्छ ।

(४) घरको ध्वजादि आय—

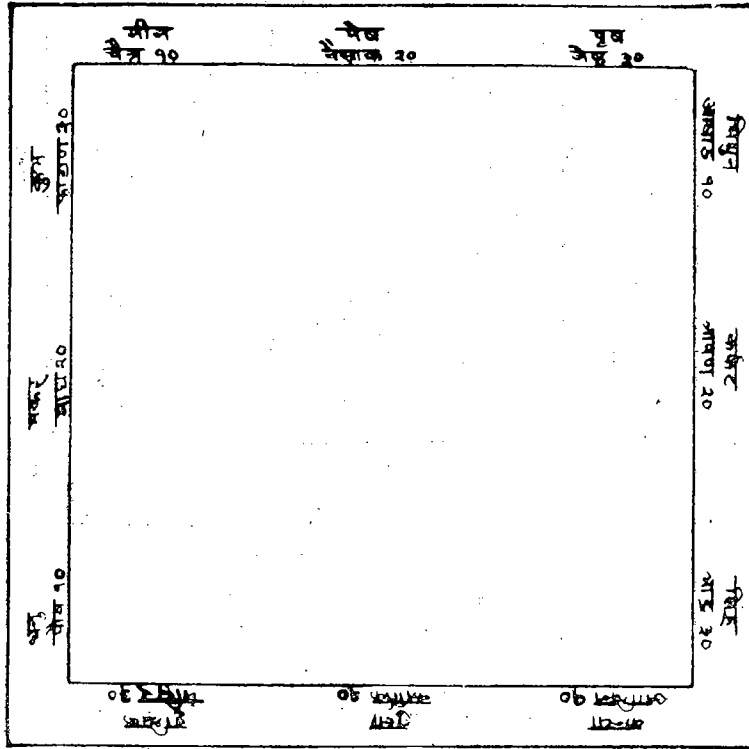
घरको लम्बाइ चौडाइको क्षेत्रफल पिण्ड हुन्छ । पिण्डलाई ८ ले भाग लिई बाँकी रहेको शेष ध्वजादि आय हुन्छ । १ शेष भए ध्वज, २ शेष भए धूम, ३ शेष भए सिंह, ४ शेष भए कुकुर, ५ शेष भए गाह, ६ शेष भए गधा, ७ शेष भए हात्ति, ८ शेष भए ध्वंश काग नामक आय हुन्छन् ।

वास्तुचक्र

ईशानकोणमा महादेव सूर्य चन्द्र महालक्ष्मीदेवी धूम्रवर्ण ध्वांक्ष शृगाल
 पूर्वमा इन्द्राजा ब्रह्मायणी पीनवर्ण पूर्वमा ध्वजा
 अभिनकोणमा अग्निदेवता कौमारी रक्तवर्ण धूमजाल
 दक्षिणमा यमराजा वाराही रक्तवर्ण दक्षिणमा सिंह
 नैऋत्यमा राक्षसदेवता वैष्णवी श्यामवर्ण स्वान कुकुट
 पश्चिममा वरुण नागराजा इन्द्रायणी कुंकुमवर्ण पश्चिममा वृषनाग
 वायव्यकोणमा वायुदेवता कालिका देवी रक्तवर्ण खर मूषक
 उत्तरमा कुबेरदेवता माहेश्वरी रक्तवर्ण उत्तरमा गज

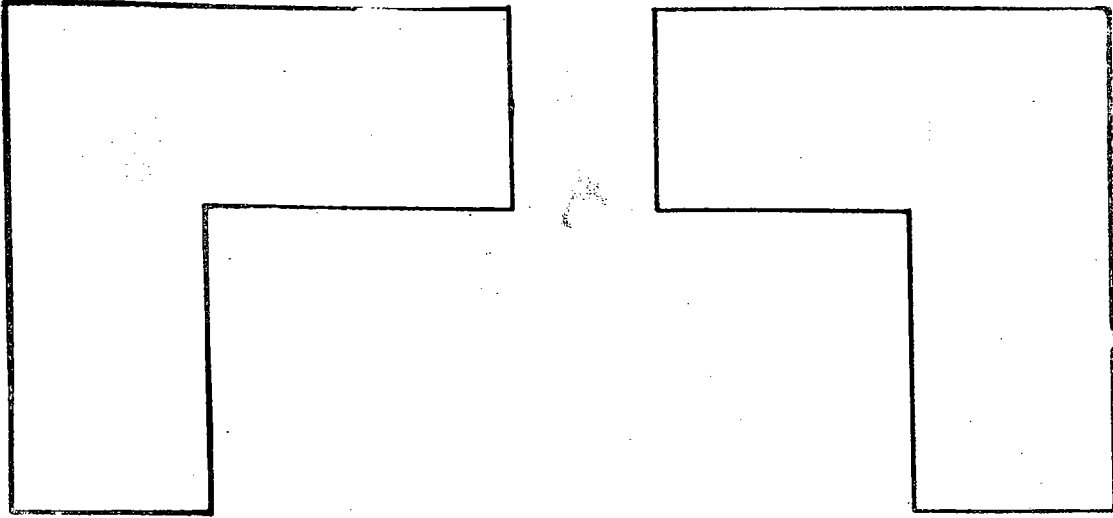

राशिचक्र

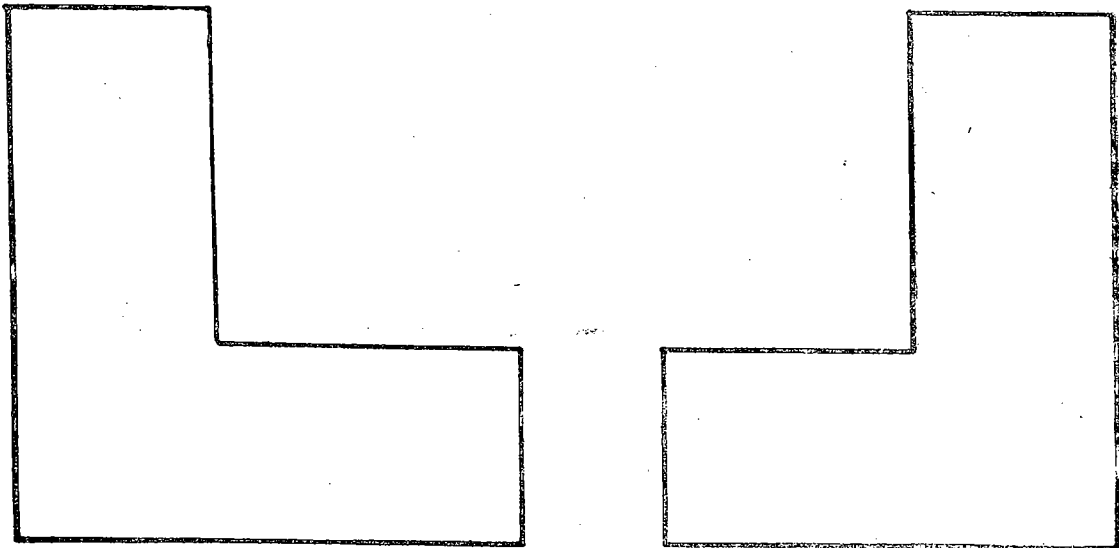
घरको शुभाशुभ

३

उ

द

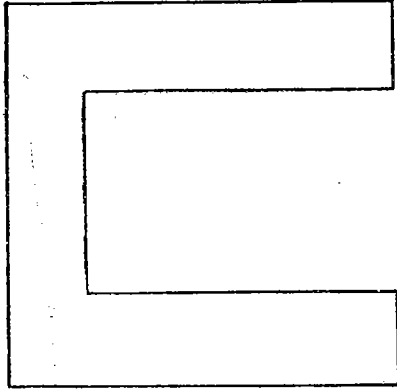

४

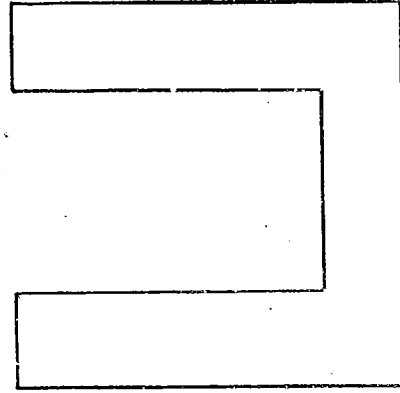
उत्तरी लडको घर ईशानमा दुवै लोडिएको पूर्वी खडको घर यस्तो घरको नाम दम्डाक्ष राजदण्डभय
पूर्वीलडको घर आग्नेयका दुवै लोडिएको दक्षिण लडको घर यस्तो घरको नाम बाताक्ष कलह
दक्षिण लडको घर नैऋत्यमा दुवै जोडिएको पश्चिम लडको घर यस्तो घरको नाम सिद्धार्थ संपत्ति प्राप्ति
पश्चिम लडको घर वायव्यमा दुवै जोडिएको उत्तरी लडको घर यस्तो घरको नाम यमसूर्य मृत्युभय

घरको नक्सा

र

अ

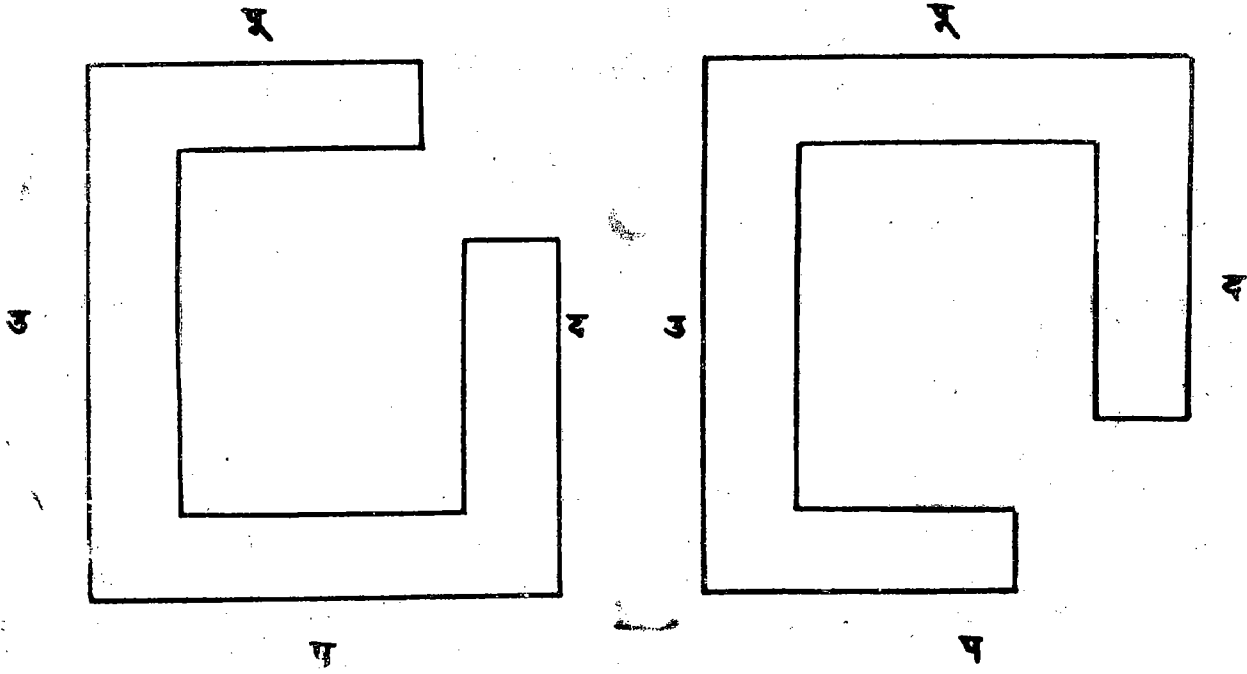
इ

ए

पूर्वी लडको घर उत्तरी लडको घर
यस्तो घरको नाम हिरण्यरूप सर्वार्थ संपत्ति

पूर्वी लडको घर पश्चिमी लडको घर दक्षिण लडको घर
यस्तो घरको नाम छली धननाश

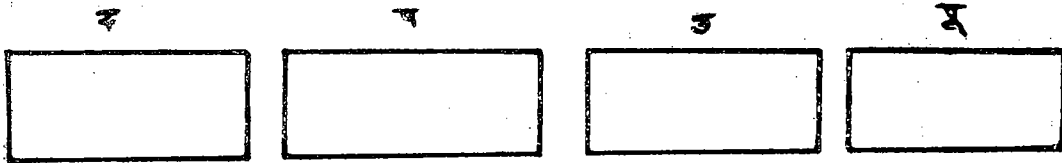
घरकी नक्सा

पूर्व घर उत्तर घर पश्चिम घर दक्षिण घर
धननाश अग्निभय

पूर्व घर उत्तर घर पश्चिम घर दक्षिण घर
वातरोग

घरकी नक्सा

दक्षिण लडको घर
जनधन आयु

पश्चिम लडको घर
धननाश

उत्तर लडको घर

पूर्व लडको घर
संतान नाश

ने. सं. १६९ मिति श्रावण महीना कृष्णपक्ष अष्टमी शनिश्चरवारको दिन लेखिसिद्धियो । सकवहालका श्री कुलजोतिले छाववहालका श्री भाजुनन्दलाई यो पुस्तक दिइयो । शुभम्